

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 2. No. 8. 1938

Karaman Oğlu İbrahim Bey imareti vakıfiyesindeki şahid hekimler ve bazı düşünceler

Dr. F. Nafiz Uzluk

Türk - İslâmi Epigrafi üstüne yazdığı ciddi eserlerle ilim dünyasında alâka uyandıran İsmail Hakkı Uzunçarşılı Oğlu, Belleten adile çıkmaya başlayan derginin birinci sayısında Karaman Oğlu İbrahim Beyin Lârendede bulunan imaretinin vakfiyesi metnini fotografla neşreyledi.

Bu münasebetle 40 yıl Beylik eden İbrahim Beyin hayatını, savaşlarını, Osman Ođullarile yaptığı barış andlarını yazdı. Bu işle uğraşan bilgilere yeni kaynaklar hazırlamış oldu.

**

Osman Oğulları Anadolu'nun küçük prensliklerini ortadan kaldırırken Beylerin baş şehirlerinde bulunan kütüphanelerini, evrak hazinelerini, oralarda bulunan yüksek rütbeli kişiler elindeki değerli kitapları beraberce İstanbul'a getirmişler, Topkapı sarayında saklamışlardır. Zira Selçukî Sultanının hizaneî kütübü için yazılan muazzam ibni Bibi Selçuknamesi, iki tezkereî aksarayı, Bezmî Rezmin muhteşem nüshası, Hacı Paşanın elile yazıp Aydın Oğlu Mehmed Beyin oğlu İsa Beye sunduğu büyük şifası, daha bir çok Türk müelliflerinin kendi el yazıları nüshalar, nihayet Selimi kadimin bizzat Mısırdan getirdiği müzehhep, fevkalade süslü yazmalar sözümüzün vesikalarıdır.

Bu eserler ya Topkapı sarayında, yahutta Sultan Mahmud I gününde Ayasofya, Fatih, Nuruosmani kütüphaneleri tesis edilerek saraydan buralara çıkarılmış, milletin istifadesine arzedilmiştir.

Kitapları, vesikaları yakmak, yıtmak, satmak, süprüntüye atmak cinayetini yapmayan büyük dedelerimizin adını saygı ile analım.

**

Karaman illeri emaret halinden iyalet menzelesine düşünce — ki abidelerinin bolluđu ve güzelliđi ile yine ehemmiyetlidir, lâkin

onlar tetkik edilmemiş, harap, perişan kalmıştır — beyliğin baş şehirlerinden Lârendede İbrahim Beyin yaptırdığı nefis bir abide, imaretin vakfiyesi de İstanbula getirilmiş ibni Kemal Şemseddin Ahmed efendi vakfının mer'iyet ve sıhhatini elyazısile tasdik eylemiştir.

Vakıfiyenin yazısı, İbrahim Beyin, oğullarının tuğraları pek güzeldir. Türklerin yüksek zevkini, san'at aşkını göstermektedir. Lâkin bu metnin okunan şeklini matbaa harflerile dahi basmak lâzımdır. Arabca'yı nasıl yazmışlar, imlâları, selikaları anlaşılacak-Fotograf bunu temin edemiyor. Hakkı beyden bunu bilhassa rica ediyorum. Üstadımız Saib hazretleri şu lütfu esirgemesinler.

***

Anadolu prensliklerinde saray ve orduda hekim, cerrah, Kehhal, attar elbette vardı. Selçukilerin açtığı hastaneler de muhakkak faaliyette idi. Ne yazık ki bildiklerimiz çok azdır. Bu alan karanlıktır. Kütüphaneler muhteviyatı, saray vesikaları, devlet arhivler tetkik edildikçe öğrenilecektir.

Selçukiler vakfiyeleri mütevellilerin eline verirlermiş. Onların geniş ülkesindeki valiler, uç beyleri istiklâl kazanınca yine aynı yolu tutmuşlar.

Evkaf sicillâtına yazılanlar, ancak ihtilâf üstüne müracaat vukuundadır. Kayseriye ile Sivas arasındaki Karatav hanı vakfiyesinin o köydeki bir adamın elinde bulunduğunu Doktor Bay Halil Edhem Tarih Encümeni Mecmuasında Karartay Hanı makalesinde yazmakta idi. Bu gün Anadoluda bir çok mebaninin vakıfları var, lâkin vakfiyeleri yoktur. Konyadaki Bey Hekim vakfiyesini de mütevellinin karısı kocasına öfkelenerek yanmakta olan Konya tandırına atarak kül etmiş, bizi yakmıştır. Böylelikle vakıfların cahil, kıymet bilmez torunları, Osmanlıların gâvur dönmesi zalim, gaddar valileri, Osman Oğullarının beylere, Anadolu kişizadelerine karşı besledikleri ebedî, ezeli kin ve biaman muameleleri vakfiyeleri hayır Millî Tarihin değerli vesikalarını yok etmiştir.

Vakıfiye fotografisinin 90 nıncı sahifesindeki şahitler arasında rastladığımız isimler :

- 1 — Ahmet Paşa bin Şerefeddin elmütetabbib
- 2 — Sait Çelebi Kehhal elmütetabbib
- 3 — Beşir Çelebi bin Mahmut Çelebi elmütetabbib.

Ahmet Paşanın reisületibba olması yakışık alırsa da bu bir tahmindir.

Sait Çelebi göz hekimidir.

Yüsür veya Püser diye okunan isim ise Beşir Çelebidir ki bizce meşhur ve malûmdur.

Ali Emiri efendinin Millet Kütüphanesinde 159 numarada mukayyet bir risale vardır ki adı «Risalei Beşir Çelebi» dir. [*] Bu küçük yazmanın içindekilere nazaran Fatih Mehmet Han hastalanıyor. Kendi sarayında bulunan tabibler onu tedavi edemiyorlar. Karaman elindeki Beşir çelebinin şöhreti, hazakati Fatihe kadar geliyor. Adamlar göndererek onu Edirne sarayına davet ediyor. Lâkin sonra malûmat ve muhavere tıbbî olmaktan çıkıyor Edirne saraylarına, hamamlarına intikal ediyor. Bu malûmatı Abdürrahman Hibrinin «Enisülmesamirin» kitabında da buluruz.

Viyananın Eski saray, şimdi millî adını alan kütüphanesindeki Şark yazmaları arasında da «Risalei Beşir Çelebi» vardır. Yani Beşir Çelebi Avrupaca dahi tanınmış bir şimadır.

***

Vakfiyedeki şahitlerden Emir Mehmet II Beyin kölesi Mukbil Bey, şimdi Konyanın içme suyunu teşkil eden deredeki Mukbil bey pınarının sahibi olan zattır.

Sahife 105 deki Hatip Mehmet Çelebi bin Has bey, Konyada 814 tarihli Darülhıfazdan başka Meramda tarihsiz Mehmet Bey zamanında yapılan Hatip oğlu camii, İbrahim Bey adına taşıyan (827) Çifte Meram hamamını yaptıran zattır.

Sahife 106 daki Sungurelibrahimi ile Niğdedeki Sungur camii sahibi aynı zat değildir. Niğde camii sahidi Sungur ağa, Ebu Sait Bahadır Han zamanındadır. Minaresi kaidesindeki kitabe 736 dır, Arada böylelikle 100 yıl fark vardır.

Sahife 106 da İfriz diye okunan, Konya Ereğli kazasının merkezine bağlı Durlaz köyü yanındaki İvriz köyüdür. Bu Farsca Abirizden muhrifdir. Hakikaten suları pek bol ve Hititlerin kabartma heykeli vardır. Bu köyde Karaman Oğullarının minareli, alç mihrapdan süslü camii, karşısında harap hamamı vardır.

Şeyhülmeşayih Arif Çelebi, Larende Mevlevihanesi şeyhi olacaktır.

İbrahim Beyin hürmetini kazanmış bir fazıl vardır ki «Şeyh Vefa» diye ünü çağrılır. İstanbuldaki vefa semti bu Konyalı âlimin adına izafedir. Kamusülâlâmın yazdığına göre Şeyh Vefa

[*] Fakir taliim muktezası taşrada bulunurum. O cihetle bu numara 18 sene önceki kaydıma göredir.

Hicaza giderken Rados şövalyelerinin eline esir düşmüştür. İbrahim Bey büyük bir fediyei necat vererek âlimi kurtarmıştır.

Konyalı genç şair Nizami de İbrahim Beyin son demlerinde sarayına devam eden kişilerdendir. Nizaminin Divanında İbrahim beyin oğlu Pir Ahmed Bey hakkında yazılmış uzun bir kasidedir. Sultan Sancar ve Tuğrul gibi Mevlâna Celâleddinin dahi hürmetle bahseylediği ünlü Türk hükümdarlarını Pir Ahmed Beyin kapısına müdavim göstermesi fazla mübalâga ise de iki hemşerimin birbirini ne kadar sevdiğini göstermesi itibarile hoş görülür.

33 sene önce çocukluğunda gördüğüm Lârendei Karaman'ı 1937 son baharında tekrar ziyaret ettim. İbrahim Beyin imaretini gaz deposu yapmışlar. Resimde gördüğümüz zincirli dış kapısını at arabaları geçmiyor diye yıkmışlar. İmaretin hemen şark divarının yanı Karamanlı Hindi oğlu adında birisinin mülkü olmuş. Yonca ekilen bu yere fazla su salınmasından imaretin iç binası ve divarları rütubetten bozulmağa yüz tutmuş.

O küçük tarlacığı satın alarak bu mühim abideyi kurtarmak lâzım değil mi? Maarif Vekâletinin dikkat gözünü çekerim.

İbrahim Beyin türbesini de ziyaret ettim. Bana klavuzluk eden gençler anlattı ki çocuğu olmayan kadınlar İbrahim Beyin alçı sandukasından toprak yararlanmış. Hepsi oğlan olan çok çocuklu Beyin alçısında bile o hassa varmış !..

Bu hiç şüphesiz hırafedir, amma, imaret yapıran, konukları gözetleyen, açları doyuran, âlimlere saygı gösteren İbrahim beye hürmet edildiğini göstermez mi ?..

İbrahim Beyi rahmetle anarım. Çalışkan İsmail Hakkı Beye verdiği güzel malûmattan dolayı teşekkür ederim.

İbni Sina'nın Sözleri

Dr. A. Süheyl Ünver

İki yüzü geçen eser, risale, ve mektuplarının bulunduğu mustakil kitaplarda, risale mecmualarında ve ekseriya tıp ve hikmete müteallik kitapların ilk boş sahifelerine İbni Sina'ya atfolunan bir çok şiirler vardır. Bunlar Prof. Şerefettin Yalçıkaya ve Kilisli Rifat tarafından toplanmış ve mühlüm bir kısmı terceme edilmiştir. Hepsi arapçadır ve arada farsça olanlar vardır. Fakat İbni Sina'nın farsça yazdıkları şüphelidir. Çünkü onun mevcut olan arapça medlûllerini sonrodan farsçaya çevirmişlerdir. Şimdi bunları İbni Sinaya atfediyorlar.